

107497
10/1/23

107497

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

دانشگاه قم

دانشکده حقوق

پایان نامه کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی

عنوان:

تأثیر جهانی شدن بر حوزه های جرم انگاری و

جرم زدایی در حقوق کیفری ایران

استاد راهنما:

دکتر محمد علی حاجی ده آبادی

استاد مشاور:

دکتر محمد خلیل صالحی

نگارنده:

مرضیه همتی

۱۳۸۷

۱۰۶۴۹۶

کتابخانه مرکزی دانشگاه قم
تاسیس ۱۳۸۷

۱۳۸۷ / ۱۰ / ۱۳

« صورت جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد »

با تأییدات خداوند متعال و با استعانت از حضرت ولی عصر «عجل الله تعالی فرجه الشریف»

جلسه دفاعیه پایان نامه کارشناسی ارشد/ خانم مرضیه همتی رشته: حقوق جزا و جرم شناسی
تحت عنوان: تاثیر جهانی شدن بر حوزه های جرم انگاری و جرم زدایی در حقوق کیفری ایران
با حضور هیأت داوران در محل دانشگاه قم در تاریخ: ۱۸ / ۴ / ۸۷ تشکیل گردید.

در این جلسه، پایان نامه با موفقیت مورد دفاع قرار گرفت و نامبرده نمره با عدد ۱۸ با حروف **هجده**
با درجه: عالی بسیار خوب خوب قابل قبول دریافت نمود.

نام و نام خانوادگی	سمت	مرتبه علمی	امضاء
ممدعلی حاجی ده آبادی	استاد راهنما	استادیار	
ممد فلیل صالحی	استاد مشاور	استادیار	
جلال الدین قیاسی	استاد ناظر	استادیار	
عادل ساریفانی	استاد ناظر	استادیار	
مصطفی فضائلی	نماینده کمیته تخصیلات تکمیلی	استادیار	

مدیر امور آموزش و تمهيلات تکمیلی
نام و امضاء:

معاون آموزشی و پژوهشی دانشکده
نام و امضاء:

نشانی:

قم، جاده قدیم اصفهان،
دانشگاه قم

کدپستی: ۳۷۱۶۱۴۶۶۱۱

تلفن: ۲۸۵۳۳۱۱

دورنویس:

معاونت آموزشی ۲۸۵۵۶۸۴

معاونت اداری ۲۸۵۵۶۸۶

معاونت دانشجویی ۲۸۵۵۶۸۸

سپاس خدای را که بدون لطف و عنایت او این رساله به انجام نمی رسید.

بر خود لازم می دانم از کلیه اساتید محترم که همواره از رهنمودهای ارزنده و بزرگوارانه شان ، در حد بضاعت خویش بهره های فراوان بردم تشکر و قدردانی نمایم.

همچنین از دوستان و خانواده عزیزم که در تمام مراحل نگارش این رساله ، دلسوزانه و با صبر و شکیبایی فراوان در هموار کردن این راه کوششهای بی شائبه نموده اند سپاسگذارم.

در پایان نیز از تمام نویسندگان ، مترجمان و محققانی که از حاصل زحماتشان سود برده ام و همچنین از تمام کسانی که منت گذاشته و یاری ام کرده اند ، متشکر و سپاسگذارم

چکیده:

جهانی شدن فرایندی است که با تحت تاثیر قراردادن عرصه های مختلف زندگی اجتماعی، رابطه حکومتها را با یکدیگر در عرصه بین المللی و دولتها با شهروندان را در عرصه های ملی دستخوش تحول و دگرگونی نموده است و موجب پیدایش هنجارهای جدید به خصوص در قلمرو حقوق کیفری شده است. با توجه به اینکه یکی از مهمترین اهداف حقوق کیفری، صیانت از ارزشها و هنجارهای اساسی می باشد، تغییر هنجارها و پیدایش هنجارهای جدید در فضای جهانی، حقوق کیفری کشورهای مختلف و از جمله ایران متأثر می نماید؛ بنابراین در این نوشتار سعی شده تا به مطالعه تاثیرات فرایند جهانی شدن بر حوزه های جرم انگاری و جرم زدایی در حقوق کیفری ایران، به عنوان دو حوزه مهم حقوق کیفری، پرداخته شود. مطالعات به عمل آمده نشان می دهد که علیرغم تفاوت مبنایی میان مبانی و شیوه های قانونگذاری در ایران و عوامل مؤثر بر ظهور و تشدید فرایند جهانی شدن، در سالهای اخیر تحت تاثیر فشارها و نقدهای وارده توسط مجامع جهانی، در عمل شاهد تغییراتی در اجرای برخی احکام شرعی - که به نظر عده ای ثابت و به نظر عده ای متغیر هستند - بوده ایم؛ مانند صدور بخشنامه ناظر به توقف اجرای حکم رجم. بیشترین تاثیری که قوانین کیفری ایران از جهانی شدن پذیرفته اند، مربوط به حوزه تعزیرات و مجازاتهای بازدارنده می باشد؛ چرا که مبنا و مفهوم جرایم و مجازاتهای این دو حوزه و مبسوط الید بودن قانونگذار در وضع و اجرای آنها، امکان انطباق آنها را با مقتضیات زمان و مکان و تحولات جامعه جهانی فراهم آورده است.

تصویب قوانینی نظیر «قانون احترام به آزادیهای مشروع و حفظ حقوق شهروندی»، «قانون مبارزه با پولشویی»، «قانون مبارزه با قاچاق انسان» و وجود آمدن ضرورت جرم انگاری جرایمی نظیر «نسل زدایی»، «جنایات علیه بشریت»، «جنایات جنگی» و همچنین وجود آمدن ضرورت جرم زدایی از «گناهان و امور غیر اخلاقی غیر مضر به دیگران»، «برخی جرائم بدون بزه دیده» و «اعمال غیر قانونی کودکان و نو جوانان» نمونه هایی از تاثیر پذیری قوانین کیفری ایران از فرایند جهانی شدن می باشند که در این پایان نامه به توضیح آنها پرداخته شده است.

واژگان کلیدی: جهانی شدن، جرم انگاری، جرم زدایی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۱	الف- تبیین موضوع
۳	ب- سؤالهای تحقیق
۳	ج- فرضیه‌های تحقیق
۴	د- پیشینه تحقیق
۵	ه- هدف از انجام تحقیق
۶	و- ساختار و ترتیب بحث

فصل اول:

مفاهیم ، پیشینه و مبانی

۱۱	مبحث اول: مفاهیم
۱۱	گفتار اول: تعاریف
۱۱	الف) تعاریف لغوی
۱۱	۱- جهانی شدن
۱۲	۲- جرم انگاری
۱۳	۳- جرم زدایی
۱۳	ب) تعاریف اصطلاحی
۱۳	۱- جهانی شدن
۱۸	۲- جرم انگاری
۲۰	۳- جرم زدایی
۲۲	گفتار دوم: قلمرو و مدل‌های جهانی شدن
۲۲	الف: قلمرو جهانی شدن
۲۳	۱- حوزه فناوری
۲۴	۲- حوزه اقتصاد
۲۵	۳- حوزه فرهنگ

۲۷	۴-حوزه حقوق
۲۹	ب: بررسی مدل‌های جهانی شدن
۳۴	مبحث دوم: تاریخچه
۳۸	مبحث سوم: مطالعه مبانی جهانی شدن و مبانی قانونگذاری در ایران
۳۹	گفتار اول: مبانی جهانی شدن
۴۰	الف- ایجاد و توسعه نظام لیبرال دموکراسی
۴۲	۱- سردگرایی و تلاش جهت تحقق خرد جمعی
۴۳	۲- عدالت دموکراتیک
۴۵	ب- توسعه نظام « سرمایه داری »
۴۷	ج- فراگیر شدن مفاهیم و آموزه‌های حقوق بشری
۵۲	گفتار دوم: مبانی قانونگذاری در ایران

فصل دوم:

تأثیر جهانی شدن بر فرایند جرم انگاری در حقوق کیفری ایران

۶۴	مبحث اول: ضرورت جرم انگاری جنایات جهانی
۶۹	گفتار اول: ضرورت جرم انگاری مهمترین جنایات علیه صلح و امنیت جهانی
۷۰	الف- جنایت نسل زدایی
۷۷	ب- جنایات علیه بشریت
۸۰	ج- جنایات جنگی
۸۴	گفتار دوم: ضرورت جرم انگاری « جرایم سازمان یافته فراملی »
۸۷	الف- قاچاق
۸۷	۱- قاچاق مواد مخدر
۹۰	۲- قاچاق انسان
۹۳	ب- پولشویی
۹۷	مبحث دوم: ضرورت جرم انگاری در راستای همگرایی با موازین و آموزه‌های حقوق بشر
۱۰۱	گفتار اول: ضرورت جرم انگاری جهت حمایت از حقوق شهروندی
۱۰۷	گفتار دوم: ضرورت جرم انگاری جهت رفع تبعیض

- الف- تبعیض براساس دین و یا مذهب..... ۱۰۹
- ۱- قتل غیر مسلمانان..... ۱۱۵
- ۲- جنایت بر مرده غیر مسلمان..... ۱۱۸
- ب- تبعیض براساس جنسیت..... ۱۱۹

فصل سوم:

تأثیر جهانی شدن بر فرایند جرم زدایی در حقوق کیفری ایران

- مبحث اول: ضرورت جرم زدایی از گناهان و امور غیر اخلاقی غیر مضر به دیگران..... ۱۲۶
- گفتار اول: لزوم جرم زدایی از گناهان غیر مضر به دیگران..... ۱۲۸
- الف- تفاوت‌های اساسی «گناه» و «جرم»..... ۱۳۰
- ۱- اختلاف در قلمرو و اهداف..... ۱۳۱
- ۲- اختلاف در نظام اجرا و ضمانت پاسخ دهی..... ۱۳۲
- ب- فقدان دلیل بر کیفر هر گناه..... ۱۳۳
- ج- موانع و محذورات عملی یکسان انگاری جرم و گناه..... ۱۳۵
- گفتار دوم: لزوم جرم زدایی از امور غیر اخلاقی غیر مضر به دیگران..... ۱۳۶
- مبحث دوم: لزوم جرم زدایی از جرایم بدون بزه‌دیده..... ۱۴۶
- گفتار اول: جرم زدایی از جرایم بدون بزه‌دیده و ادله موافقین و مخالفین آن..... ۱۴۶
- الف- ادله طرفداران جرم زدایی از جرایم بدون بزه‌دیده..... ۱۴۷
- ب- ادله مخالفان جرم زدایی از جرایم بدون بزه‌دیده..... ۱۵۰
- ج- نقد و ارزیابی ادله موافقان و مخالفان..... ۱۵۳
- گفتار دوم: جرم زدایی از جرایم بدون بزه‌دیده در حقوق کیفری ایران..... ۱۵۵
- الف- اعتیاد و سوء مصرف مواد مخدر..... ۱۵۸
- ب- برخی از جرایم راهنمایی و رانندگی..... ۱۶۲
- ج- تکدی..... ۱۶۳
- د- ولگردی..... ۱۶۴
- مبحث سوم: لزوم جرم زدایی از اعمال غیر قانونی کودکان و نوجوانان..... ۱۶۶
- گفتار اول: لزوم بازنگری در سن مسئولیت کیفری..... ۱۶۸

گفتار دوم: لزوم بازنگری در واکنش های اجتماعی به اعمال غیر قانونی کودکان و نوجوانان.....	۱۷۷
الف- واکنشهای اجتماعی با هدف «قضا زدایی».....	۱۸۰
۱- میانجیگری.....	۱۸۰
۲. تعویق صدور رأی.....	۱۸۱
ب- واکنشهای اجتماعی قضایی.....	۱۸۲
۱- واکنشهای قضایی با هدف «کیفر زدایی».....	۱۸۳
۲- واکنشهای قضایی تنبیهی.....	۱۸۷
خلاصه مباحث.....	۱۹۳
نتیجه گیری.....	۲۰۰
فهرست منابع و مآخذ.....	۲۰۵

مقدمه

الف- تبیین موضوع

زندگی اجتماعی انسانها، برخلاف زندگی فردی یا دسته جمعی سایر موجودات، در طول تاریخ حیات بشر، همواره دستخوش تحول و دگرگونی بوده است. متحول بودن ابعاد زندگی بشر، محصول روند رو به تکامل و در واقع سیر عقلانی آدمیان می‌باشد. تحول و دگرگونی ابعاد مختلف زندگی بشر، نظامهای اجتماعی و حکومتی را نیز تحت تأثیر قرار داده و باعث شده که در طول تاریخ حیات خود مراحل مختلفی را پشت سر بگذارند.

مرحله اول از این تغییرات، رشد فزاینده حجم جوامع و مناسبات حاکم در آن است. زندگی قبیله‌ای و کوچ نشینی با حکومت و هدایت یک رئیس، یکجانشینی و تشکیل جوامع کوچک روستایی و شهری و حکومت اولین دولت-شهرها و سپس تحول و توسعه به قلمروهای بزرگ و ایجاد دولت-کشورها روند کلی تغییرات این مرحله است. مرحله بعد، ایجاد روابط میان مجموعه دولت-کشورها و البته مبتنی بر یک نظام حقوقی است که می‌توان پایه‌های فکری آن را در قرن چهاردهم میلادی جستجو کرد، که البته تا ظهور مفهوم روشنی از آن-آنهم در پرتو ارتباطات، به ویژه ارتباطات تجاری-دو قرن، یعنی تا اواخر قرن شانزدهم به طول انجامید. این روابط تا نیمه اول قرن بیستم، به شکل روابط بین حکومت‌ها و بعضاً با تنظیم و تدوین قواعدی در باب جنگ و صلح ادامه داشت. در این میان و در واقع در راستای این تغییرات، مجموعه‌ها و حوزه‌های ملی نیز بر اثر شیوه‌های مختلف اقتصادی و اجتماعی زندگی، تغییرات شگرفی می‌نمود، از اقتصاد کشاورزی و نظام فئودالی حاکم بر آن گرفته تا اقتصاد صنعتی و جامعه مدرن و نظامهای اجتماعی و سیاسی بوجود آمده در آن، و بالاخره مرحله بعدی که از آن به «جهانی شدن» تعبیر می‌شود، مرحله فراصنعتی شدن و انقلاب انفورماتیک است که از نیمه دوم قرن بیستم آغاز شده و از دهه ۹۰ میلادی به بعد، به اوج خود

رسیده است!

به هر حال، صرف نظر از تحولات و دگرگونیهای نظامهای اجتماعی و حکومتی، به طور کلی، مطالعات تاریخی از ابتدای خلقت تاکنون، چه بر مبنای آموزه‌های دینی - که با آفریدن حضرت آدم(ع) و حوا شروع شده - و چه بر پایه تئوریهای مادی و تکاملی - که زمان بدو خلقت نامشخص می‌باشد - نشان می‌دهد که عوامل متعددی که اغلب محصول ذهن آدمیان می‌باشد و برخی عوامل طبیعی خارج از اراده او، زندگی بشر را تحت تأثیر قرار داده است و در این میان تأثیر ظهور ادیان، جنگ‌ها و لشگرکشی‌ها، انقلاب‌ها و در عصر حاضر، پدیده جهانی شدن، بیش از سایر عوامل بوده است.

همانطور که در مباحث آتی مطالعه خواهیم کرد، جهانی شدن دارای ابعاد مختلف سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و حقوقی می‌باشد که در واقع هر یک از این ابعاد، قلمروهایی از حیات اجتماعی بشر را تحت تأثیر قرار می‌دهد؛ به عنوان مثال، حقوق - به عنوان دانشی که تنظیم کننده رفتارهای اجتماعی و حافظ نظم و امنیت جامعه است - از یک طرف بر سایر عوامل مؤثر بر زندگی اجتماعی تأثیر می‌گذارد و موجب تحول و دگرگونی آنها می‌شود، و از طرف دیگر سایر عوامل بر حقوق، در جمیع ابعاد آن، تأثیر می‌گذارند.

جرم انگاری و جرم زدایی - به عنوان دو بعد مهم حقوق کیفری - عرصه‌هایی هستند که عوامل متعددی مانند دین، مذهب، اقتصاد، فرهنگ و عناصر دیگر حوزه‌های زندگی اجتماعی انسانها، بر آنها تأثیر گذارند. به علاوه تأثیر نوع حکومت‌ها و نظامهای سیاسی و اجتماعی نیز در فرایندهای جرم انگاری و جرم زدایی از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند؛ چرا که نظام عدالت کیفری و اولویتهای آن، برخاسته از نوع حکومت و پندارهای حاکمان آن می‌باشد.

جهانی شدن، رابطه حکومت‌ها با یکدیگر در عرصه بین المللی و دولت‌ها با شهروندان در عرصه‌های ملی را دستخوش تحول و دگرگونی کرده است. این تغییرات، موجب پیدایش

۱ - مرتضی جوانمردی صاحب، «جهانی شدن حقوق کیفری»، رساله دوره دکتری حقوق جزا و جرم شناسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، ۱۳۸۳، ص ۱.

هنجارهای جدید به خصوص در قلمرو حقوق شده است. با توجه به اینکه از مهمترین اهداف حقوق کیفری، صیانت از ارزشها و هنجارهای اساسی می باشد، تغییر هنجارها و پیدایش هنجارهای جدید، قطعاً حقوق کیفری را- بالاخص در حوزه های جرم انگاری و جرم زدایی- متأثر خواهد نمود.

در واقع جهانی شدن، به لحاظ ماهیتش، نظامهای حقوقی، بالاخص حقوق کیفری را- از آن جهت که بیشتر ناظر به رفتارها و روابط اجتماعی انسانها می باشد- متأثر خواهد نمود و به نظر می رسد که این مسأله در حوزه های جرم انگاری و جرم زدایی بیشترین نمود را داشته باشد.

بنابراین با توجه به اینکه حقوق کیفری ایران نیز از این امر، مستثنی نمی باشد و تحت تأثیر فرایند جهانی شدن در معرض تحولاتی قرار گرفته است، در این نوشتار سعی شده که به مطالعه تأثیرات فرایند جهانی شدن بر حوزه های جرم انگاری و جرم زدایی در حقوق کیفری ایران پرداخته شود.

ب- سؤالیهای تحقیق

۱- جهانی شدن چه تأثیر یا تأثیراتی بر حوزه جرم انگاری در حقوق کیفری ایران داشته است؟

۲- جهانی شدن چه تأثیر یا تأثیراتی بر حوزه جرم زدایی در حقوق کیفری ایران داشته است؟

ج- فرضیه های تحقیق

۱- تأثیر جهانی شدن بر حوزه جرم انگاری در حقوق کیفری ایران، در تصویب قوانینی نظیر «قانون احترام به آزادیهای مشروع و حفظ حقوق شهروندی»، «قانون مبارزه با پولشویی»،

«قانون مبارزه با قاچاق انسان» و ایجاد ضرورت در خصوص جرم انگاری جنایات جهانی و جرایم فراملی و همچنین جرم انگاری در جهت رفع اشکال مختلف تبعیض جنسیتی و مذهبی، در راستای همگرایی با مفاهیم و موازین حقوق بشر، نمود پیدا کرده است.

تأثیر جهانی شدن بر حوزه جرم زدایی در حقوق کیفری ایران، بیشتر به صورت ایجاد ضرورت در خصوص «جرم زدایی از گناهان و امور غیر اخلاقی غیر مضر به دیگران»، «جرم زدایی از جرایم بدون بزه‌دیده» و «جرم زدایی از اعمال غیرقانونی کودکان و نوجوانان» نمود پیدا کرده است.

د- پیشینه تحقیق

گفته شده است که در کتابخانه کنگره آمریکا- که از کتابخانه‌های معتبر و بزرگ دنیاست- تا فوریه ۱۹۹۴ تنها ۳۴ عنوان کتاب وجود داشته که از واژه جهانی شدن «Globalization» یا مشتقات آن مانند «Globalizing» و «Globalism» استفاده شده که تاریخ انتشار همگی آنها نیز ۱۹۸۷ به بعد بوده است. این رقم در ژوئن ۱۹۹۸ بیش از ۲۰۰ و در ژوئن ۱۹۹۹ بالغ بر ۴۰۰ عنوان شده است.^۱ این آمارها نشان دهنده جدید بودن موضوع و تازگی تحول رخ داده می‌باشد.

به هر حال آنچه تاکنون در حوزه جهانی شدن چاپ و نشر شده و در واقع به نوعی مورد بحث و بررسی قرار گرفته، بیشتر حول محورهای جهانی شدن و اقتصاد، جهانی شدن و سیاست، جهانی شدن و فرهنگ و جهانی شدن و دین بوده و در حوزه جهانی شدن و حقوق، اگرچه تاکنون پژوهشهایی به عمل آمده، ولی این میزان، بالاخص در حوزه کیفری، با حوزه‌های قبلی قابل مقایسه نمی‌باشد.

برخی از تحقیقات انجام شده در حوزه جهانی شدن حقوق کیفری عبارتند از:

۱ - مالکوم واترز، جهانی شدن، ترجمه اسماعیل مردانی گیوی و سیاوش مریدی، چاپ اول، (تهران:

انتشارات سازمان مدیریت صنعتی، ۱۳۷۹)، صص ۱۱-۱۰.

۱- فرایند جهانی شدن حقوق کیفری^۱

۲- به دنبال جهانی شدن حقوق کیفری^۲

۳- جهانی شدن حقوق کیفری^۳

به هر حال تحقیق حاضر، ضمن بهره‌مندی از دستاوردهای پژوهش‌های قبلی، از منظر دیگر به فرایند جهانی شدن نگرسته و سعی در تبیین تأثیرات آن، بر بخش‌هایی از حقوق کیفری داخلی نموده است.

ه- هدف از انجام تحقیق

امروزه در دنیایی زندگی می‌کنیم که دیگر دولتها نمی‌توانند تحت لوای یک نظام کیفری نامتحول و ناهماهنگ با تحولات جهانی، صرفاً به مبارزه با جرایم متعارف (سنتی) داخلی بپردازند؛ چراکه در جهان امروز جنبه‌های مختلف حقوق کیفری تا اندازه زیادی با مسائل اقتصادی، سیاسی، دیپلماتیک، علمی، جرم‌شناختی و... عجین شده و بزهکاری اشکال نوین به خود گرفته و دولتها در مواردی، ناگزیر از توجه به تجربه سایر کشورها و استفاده از دستاوردهای علمی- تحقیقاتی آنان و همچنین ناگزیر از الحاق به اسناد و کنوانسیونهای مختلف و عمل به تعهدات ناشی از آنها هستند. در واقع دولتها برای ادامه حیات سیاسی، اقتصادی، دیپلماتیک و علمی خود در عرصه جهانی و نیز برای آنکه جزو «دولتهای قابل رفت و آمد» تلقی شوند، ناگزیرند که با امضاء، تصویب و عمل به اسناد بین‌المللی و جهانی در عرصه‌های مختلف، ضمن حضوری فعال در تولید این هنجارها، از طریق تنظیم و تدوین این

۱ - ر.ک. به: محمد توحیدی فرد، «فرایند جهانی شدن حقوق کیفری»، مجله مدرس علوم انسانی، شماره ۴

(پیاپی ۲۱)، زمستان ۱۳۸۰.

۲ - ر.ک. به: ژان پرادل، «به دنبال جهانی شدن حقوق کیفری»، ترجمه محمد مهدی ساقیان، مجله پژوهش

حقوق و سیاست، شماره ۱۱، بهار و تابستان ۱۳۸۳.

۳ - ر.ک. به: مرتضی جوانمردی صاحب، منبع پیشین.

اسناد، به همگرایی با دستاوردها و حرکات جامعه جهانی بپردازند.^۱

ملاحظه این تحولات که تا حدود زیادی معلول تأثیر فرایند جهانی شدن بر عرصه‌های مختلف حیات اجتماعی بشر می‌باشد، ما را بر آن داشت تا به طور خاص به مطالعه تأثیرات این فرایند بر بخشهایی از حقوق کیفری ایران، یعنی حوزه‌های جرم انگاری و جرم زدایی، بپردازیم، تا ضمن آگاهی به تأثیراتی که این حوزه‌ها از فرایند جهانی شدن پذیرفته‌اند، با اقدامی به موقع در جهت رفع کاستیهای موجود قدم برداشته و تلاش نماییم تا ضمن حفظ اصول و ارزشهای خود، با تبدیل تهدیدها به فرصت و بهره مندی حداکثری از تمام امکانات موجود، نظیر پیشرفتهای حاصله در عرصه ارتباطات و فناوری اطلاعات، در جهت شناساندن تاریخ، فرهنگ و ارزشهای خود به اعضای جامعه جهانی، از حضوری فعال و مؤثر در عرصه جهانی برخوردار گردیم.

و- ساختار و ترتیب بحث

رساله حاضر تحت عنوان «تأثیر جهانی شدن بر حوزه‌های جرم انگاری و جرم زدایی در حقوق کیفری ایران»، مشتمل بر سه فصل می‌باشد:

فصل اول با عنوان «مفاهیم، پیشینه و مبانی» مشتمل بر سه مبحث می‌باشد که در مبحث اول، جهت آشنایی هرچه بیشتر با موضوع مورد بحث، به مطالعه کلیاتی پیرامون جهانی شدن، جرم انگاری و جرم زدایی پرداخته شده است. در مبحث دوم به مطالعه پیشینه بحث جهانی شدن پرداخته شده و در مبحث سوم سعی در ارائه مبانی جهانی شدن و مبانی قانونگذاری در ایران شده است.

فصل دوم با عنوان «تأثیر جهانی بر حوزه جرم انگاری در حقوق کیفری ایران» مشتمل

۱ - علی حسین نجفی ابرند آبادی، «حقوق کیفری در آغاز هزاره سوم»، دیباچه در: جورج پی. فلچر، مفاهیم بنیادین حقوق کیفری، ترجمه مهدی سید زاده ثانی، چاپ اول، (مشهد: دانشگاه علوم اسلامی رضوی، ۱۳۸۴)، ص ۲۳.

بر دو مبحث می‌باشد؛ بدین صورت که در مبحث اول مطالبی پیرامون «ضرورت جرم‌انگاری جنایات جهانی و جرایم فراملی» ارائه شده و در مبحث دوم به مطالعه «ضرورت جرم‌انگاری در راستای همگرایی با مفاهیم و موازین حقوق بشر» پرداخته شده است.

فصل سوم نیز با عنوان «تأثیر جهانی شدن بر حوزه جرم‌زدایی در حقوق کیفری ایران»، مشتمل بر سه مبحث تحت عناوین «ضرورت جرم‌زدایی از گناهان و امور غیر اخلاقی غیر مضر به دیگران»، «ضرورت جرم‌زدایی از جرایم بدون بزه‌دیده» و «ضرورت جرم‌زدایی از اعمال غیرقانونی کودکان و نوجوانان» می‌باشد که با ارائه این مطالب سعی در تبیین تاثیر جهانی شدن بر حوزه جرم‌زدایی در حقوق کیفری ایران شده است.

فصل اول:

مفاهیم . پیشینه و

مبانی

امروزه جهان به سمتی در حال حرکت است که هر ناظری با کمترین توجه به اطراف خویش درمی یابد که شیوه زندگی انسانها - به هر منطقه‌ای از دنیا که تعلق داشته باشند- بیش از پیش به هم نزدیک شده و تفاوت‌های گذشته در حال فراموش شدن می‌باشند. در واقع در دنیای امروز «رسمها، سلیقه‌ها و اوقات فراغت» تحت تأثیر رسانه‌ها و توسعه روزافزون ارتباطات گرایش به یکی شدن پیدا کرده‌اند. این حرکت در حوزه اقتصاد نیز قابل ملاحظه است؛ به طوری که به عنوان مثال نوسان بازار بورس در یک نقطه از دنیایر وضعیت اقتصادی سایر نقاط جهان تأثیرگذار می‌باشد. همچنین در گفتمان سیاسی رهبران تمام کشورها، ادبیات مشترکی به چشم می‌خورد و در واقع همگی «از دموکراسی، پیشرفت اجتماعی و آزادی، به عنوان کلمات جادویی - که اغلب تبدیل به کلیدی برای بازکردن درهای موفقیت سیاسی شده است - سخن می‌گویند»^۱؛ لذا به نظر می‌رسد که جهانی شدن پدیده‌ای تک بعدی نبوده و شامل حیطه‌های مختلفی نظیر «تجارت، سیاست، ورزش، محیط زیست، مد، موسیقی، حقوق و هویت فرهنگی»^۲ می‌شود. در این میان، حقوق کیفری نیز به عنوان یکی از شاخه‌های دانش حقوق از این جنبش جهانی جدا نبوده و در واقع با فرایند جهانی شدن دارای تعامل می‌باشد؛ بدین صورت که این دو پدیده اجتماعی، یعنی جهانی شدن و حقوق کیفری، هم بر یکدیگر تأثیر گذار و هم از یکدیگر تأثیرپذیر می‌باشند.

حال با توجه به اینکه در این پایان نامه قصد مطالعه تأثیر جهانی شدن بر حوزه‌های جرم انگاری و جرم زدایی در کیفری ایران را - به عنوان دو حوزه از مهمترین حوزه‌های نظام عدالت کیفری - داریم، جهت آشنایی هر چه بیشتر با موضوع مورد مطالعه، در این فصل، طی سه مبحث، به ارائه کلیاتی پیرامون جهانی شدن و مفاهیم جرم انگاری و جرم زدایی خواهیم پرداخت. البته شایان ذکر است، با توجه به اینکه فرض بر آگاهی خواننده نسبت به مباحث

۱ - ژان پرادل، «به دنبال جهانی شدن حقوق کیفری»، ص ۱۶۰.

۲ - علی فلاحی، «ملت-دولت در پدیدار جهانی شدن»، مجله راهبرد، شماره بیست دوم، زمستان ۱۳۸۰،

جرم انگاری و جرم زدایی می‌باشد در این فصل، فقط به ارائه تعارف این مفاهیم اکتفا نموده و در واقع بیشتر سعی بر این شده که به ارائه کلیات بحث جهانی شدن پرداخته شود؛ لذا در گفتار اول مبحث اول این فصل به مطالعه تعاریف موجود در خصوص جهانی شدن و حوزه های جرم انگاری و جرم زدایی و در گفتار دوم به مطالعه قلمرو جهانی شدن و مدلهای آن و در مبحث دوم به مطالعه پیشینه بحث جهانی شدن و در مبحث سوم، طی دو گفتار، به مطالعه مبانی جهانی شدن و مبانی قانونگذاری در ایران خواهیم پرداخت.

مبحث اول: مفاهیم

با توجه به اینکه مطالعه تأثیر فرایند جهانی شدن بر حوزه های «جرم انگاری» و «جرم زدایی» در حقوق کیفری ایران و ارزیابی ابعاد مختلف این موضوع، نیازمند مطالعه کلیاتی در خصوص موضوع می باشد و در واقع با توجه به اینکه تبیین مفاهیم جرم انگاری، جرم زدایی و بالاحص جهانی شدن و همچنین شناخت قلمرو و مدل های جهانی شدن ما را در نیل آسانتر به هدف، یعنی تبیین دقیق موضوع کمک خواهد کرد، بنابراین در این مبحث طی دو گفتار به مطالعه مفاهیم کلی بحث یعنی تعاریف جهانی شدن، جرم انگاری و جرم زدایی و همچنین قلمرو و مدل های جهانی شدن خواهیم پرداخت.

گفتار اول: تعاریف

با توجه به اینکه واژگان «جهانی شدن»، «جرم انگاری» و «جرم زدایی» از واژگان کلیدی این پژوهش هستند، در این قسمت جهت آشنایی ابتدایی با این مفاهیم به ارائه تعاریف موجود در خصوص این عبارات خواهیم پرداخت، بنابراین در این گفتار، ابتدا تعاریف لغوی و سپس تعاریف اصطلاحی ناظر به این مفاهیم آورده خواهد شد.

الف) تعاریف لغوی

۱- جهانی شدن

واژه جهانی شدن- که در فرهنگها و دایره المعارفهای موجود به زبان فارسی یافت نشد- معادل واژه «globalization» در زبان انگلیسی است. در خصوص این واژه لازم به ذکر است که اگر چه واژه «global»^۱ بیش از چهارصد سال قدمت دارد، اما اصطلاحاتی نظیر

۱- واژه «globe» برای اشاره به کره زمین، زمانی که کروی بودن زمین مسجل گشت در زبان انگلیسی رواج یافت و واژه «global» از دهه ۱۸۹۰ در فرهنگ لغت آکسفورد به معنای جهانی و معطوف به سراسر جهان پدیدار گشت و بالاخره واژه «globalize» به معنی جهانی کردن در سال ۱۹۴۴ از سوی دو نویسنده به